

КОМП'ЮТЕРНІ ВІРУСИ та АНТИВІРУСНИЙ ЗАХИСТ

Що таке вірус?

Комп'ютерний вірус – це програма, яка при запуску має властивість розповсюджуватися без керування людиною.

Шкідливі дії:

- звукові і візуальні ефекти
- імітація збоїв ОС і апаратури
- перезавантаження комп'ютера
- розвалювання файлової системи
- знищення інформації
- передавання секретних даних через Інтернет
- масові атаки на сайти Інтернет

Ознаки:

- сповільнення роботи комп'ютера
- перезавантаження або зависання комп'ютера
- неправильна робота ОС або прикладних програм
- зміна довжини файлу
- появлення нових файлів
- зменшення об'єму оперативної пам'яті

Із історії

У 1989 р. 23-річний американський студент Роберт Морріс написав невелику програму. За його задумом програма-жарт повинна була непомітно розповсюдитися з одного комп'ютера на інший, не заважаючи їхній роботі. Але допущена в програмі помилка змусила інформацію розповсюдитися з великою швидкістю, від чого всі канали зв'язку ЕОМ виявилися перевантаженими і наукова інформація, накопичена в обчислювальних центрах, у своїй більшості стала непридатною для використання. Всього за кілька годин найважливіші мережі східного і західного узбережжя США були виведені з ладу. Епідемія охопила шість тисяч комп'ютерів, об'єднаних у 70 систем, за допомогою яких відбувався обмін найважливішою інформацією.

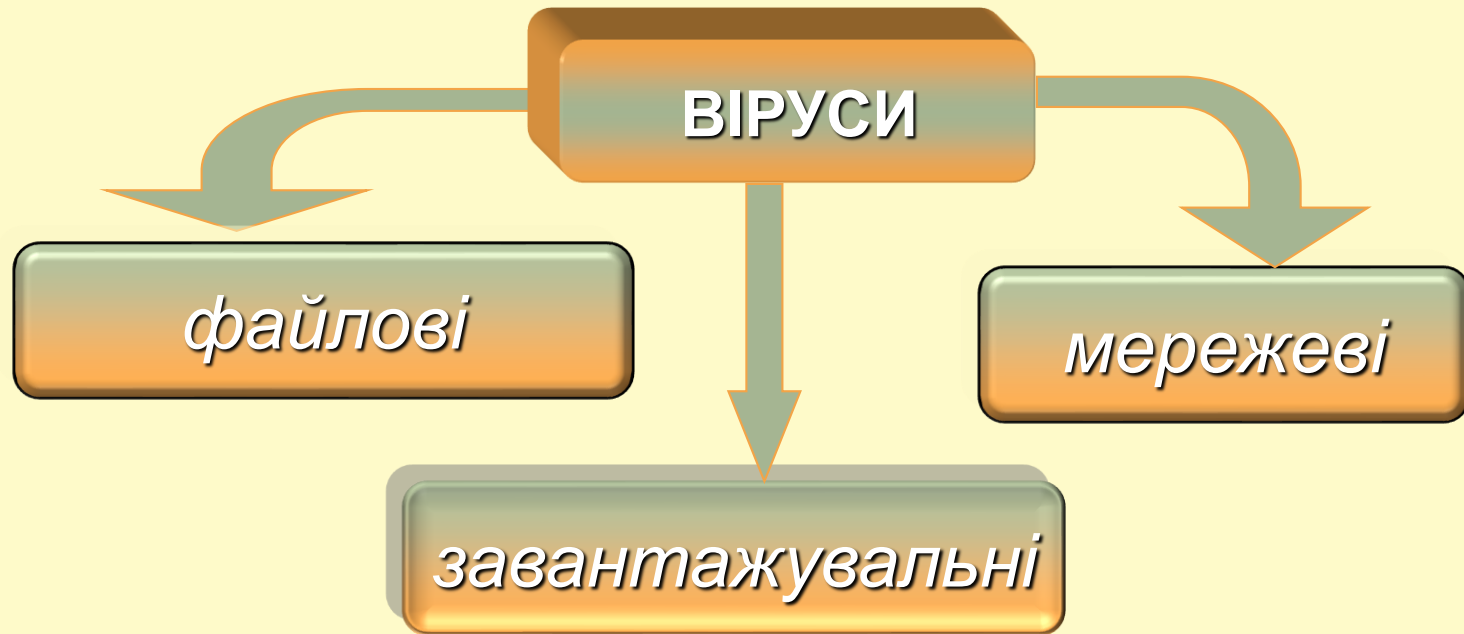
На сході були пошкоджені комп'ютерні центри таких великих закладів, як Масачусетський технологічний інститут. Гарвардський, Пітсбургський, Мерілендський і Вісконсинський університети, науково-дослідна морська лабораторія. На заході Каліфорнійський і Стенфордський університети, науково-дослідна лабораторія НАСА, Ліверпульська лабораторія ядерних досліджень. Усі вони були зв'язані супутниковою системою «АРПАНЕТ». А причиною всього стала маленька програма-жарт, запущена в систему. Надалі такі програми почали називати комп'ютерними вірусами.

□ **1959 р.** - на ЕОМ IBM 650 був виявлений вірус, що "з'їдав" частину слів.

□ Перша «епідемія» комп'ютерного вірусу відбулася в **1986** році, коли вірус по імені Brain (англ. «мозок») заражав дискети персональних комп'ютерів

□ **1988 р.** - Роберт Морріс у США написав вірус, що вразив 2000 комп'ютерів.

Класифікація вірусів за середовищем перебування.

- ❑ **Файлові** – заражають файли *.exe, *.sys, *.dll.
- ❑ **Завантажувальні (бутові, від англ. boot – завантаження)** – заражають завантажувальні сектори дисків і дискет.
- ❑ **Мережеві віруси** – розповсюджуються через комп'ютерні мережі.

Класифікація вірусів за способом зараження середовища перебування.

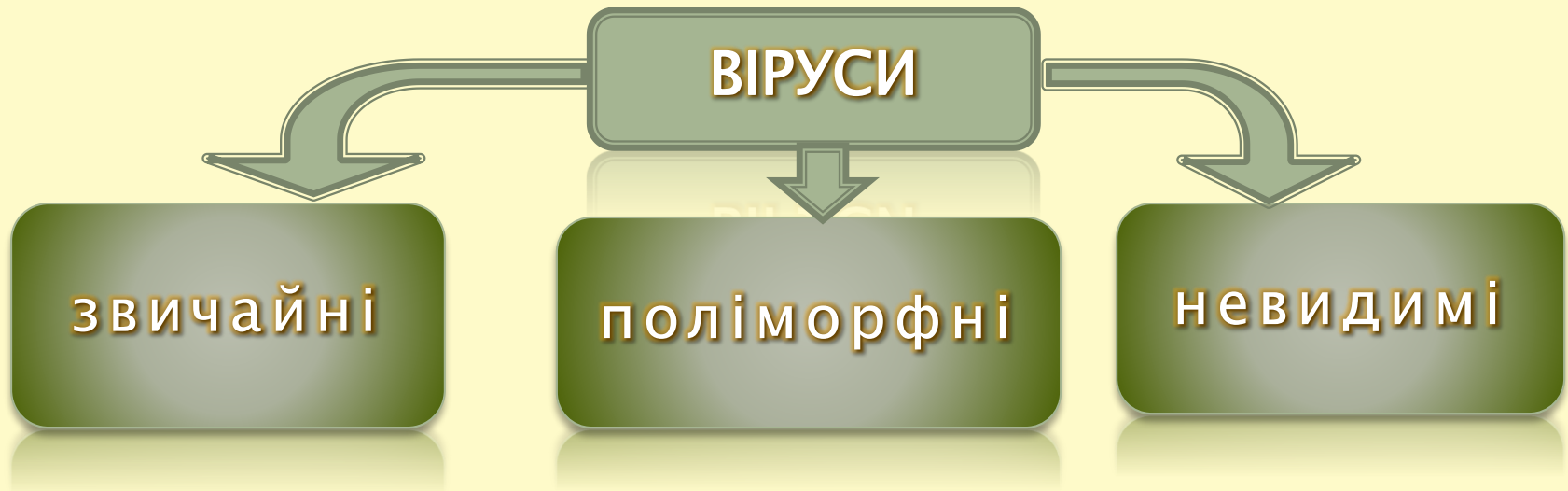

□ **резидентний вірус** — при інфікуванні комп'ютера залишає в оперативній пам'яті свою резидентну частину, що потім перехоплює звернення операційної системи до об'єктів зараження й впроваджується в них (перебувають у пам'яті і є активними аж до вимикання або перезавантаження комп'ютера);

□ **нерезидентні віруси** — не заражають пам'ять комп'ютера і є активними обмежений час. Деякі віруси залишають в оперативній пам'яті невеликі резидентні програми, які не поширюють вірус;

Класифікація вірусів за зовнішнім виглядом.

- **Звичайні віруси** — код вірусу можна побачити на диску.
- **Невидимі віруси** — використовують особливі засоби маскування і при перегляді коду вірусу не видно.
- **Поліморфні** — код вірусу видозмінюється.

Класифікація вірусів за МОЖЛИВОСТЯМИ

- ❑ **нешкідливі** — ті, які ніяк не впливають на роботу комп'ютера (крім зменшення вільної пам'яті на диску в результаті свого поширення);
- ❑ **безпечні**— вплив яких обмежується зменшенням вільної пам'яті на диску й графічними, звуковими ефектами;
- ❑ **небезпечні віруси** — ті, які можуть призвести до серйозних збоїв у роботі, або до втрати чи пошкодження інформації;
- ❑ **дуже небезпечні** — ті, які можуть призвести до фізичного пошкодження обладнання (перезаписування ПЗП, виходу з ладу дискових пристроїв, пошкодження елементів материнської плати тощо);

Класифікація вірусів за особливостями алгоритму вірусу.

- ▶ **«Компаньйони-віруси»** — це віруси, що не змінюють файли. Алгоритм роботи цих вірусів полягає в тому, що вони створюють для EXE-файлів файли-супутники, що мають те саме ім'я, але з розширенням .COM
- ▶ **«Віруси-хробаки»**— віруси, які поширюються в комп'ютерній мережі. Вони проникають у пам'ять комп'ютера з комп'ютерної мережі, встановлюють мережеві адреси інших комп'ютерів і розсилають по цих адресах свої копії;
- ▶ **«Макро-віруси»** — віруси цього сімейства використовують можливості макро-мов, вбудованих у системи обробки даних (текстові редактори, електронні таблиці й т.д.).
- ▶ **«Троянські програми»** — виконують шкідливі дії замість оголошених легальних функцій або разом з ними. Вони не спроможні до самовідтворення і передаються тільки при копіюванні користувачем. Після запуску вони зазвичай знищують себе разом з іншими файлами на диску.

Способи захисту від комп'ютерних вірусів

- резервне копіювання інформації (створення копій файлів і системних областей жорстких дисків);
- уникнення користування випадковими і невідомими програмами;
- перезавантаження комп'ютера перед початком роботи, зокрема у випадку, якщо за цим комп'ютером працювали інші користувачі;
- обмеження доступу до інформації, зокрема фізичний захист диска під час копіювання файлів із неї;
- якомога частіше оновлення версій програмного забезпечення комп'ютера новими антивірусними програмами.

Антивірусні програми

- ▶ **програми-детектори** здійснюють пошук характерної для конкретного вірусу сигнатури в оперативній пам'яті й у файлах і при виявленні видають відповідне повідомлення. Недоліком таких антивірусних програм є те, що вони можуть знаходити тільки ті віруси, які відомі розроблювачам таких програм;

- ▶ **лікарі (фаги)**, а також програми-вакцини не тільки знаходять заражені вірусами файли, а й «лікують» їх, тобто видаляють із файлу тіло програми-вірусу, повертаючи файли у початковий стан. На початку своєї роботи фаги шукають віруси в оперативній пам'яті, знищуючи їх, і тільки потім переходять до «лікування» файлів. Серед фагів виділяють поліфаги, тобто програми-лікарі, призначені для пошуку і знищення значної кількості вірусів. Найбільш відомі з них: Aidstest-, Scan, Norton Antivirus, Doctor Web;

- ▶ **програми-ревізори** належать до найнадійніших засобів захисту від вірусів. Ревізори запам'ятовують вихідний стан програм, каталогів і системних областей диска тоді, коли комп'ютер не заражений вірусом, а потім періодично або за бажанням користувача порівнюють поточний стан із вихідним. При порівнянні перевіряються довжина файлу, код циклічного контролю (контрольна сума файлу), дата і час модифікації, інші параметри. Програми ревізори мають досить розвинуті алгоритми, виявляють, Stealth-віруси і можуть навіть очистити змінені версії програми, що перевіряється, від змін, спричинених вірусом. До програм ревізорів належить значно поширена в Україні програма Adinf;

- ▶ **фільтри (сторожі)** являють собою невеликі резиденти і програми, призначені для виявлення підозрілих дій при роботі комп'ютера, характерних атак та вірусів. Програми-фільтри дуже корисні, тому що здатні виявити вірус на початковій стадії його існування — до розмноження. Однак вони не «лікують» файли і диски. Для знищення вірусів потрібно застосовувати інші програми, наприклад фаги. Прикладом програми-фільтра є програма Vsafe, що входить до складу пакета утиліт MS DOS;

- ▶ **вакцини (імунізатори)** — це резидентні програми, що запобігають зараженню файлів. Вакцини застосовують у разі якщо відсутні програми-лікарі, які «лікують» цей вірус. Вакцинація є можливою тільки від відомих вірусів. Вакцина модифікує програму або диск таким чином, щоб це не відобразалося на їх роботі, а вірус сприймав їх зараженими і припиняв спроби зараження. У наш час програми-вакцини практично не застосовуються.

Антивірусні програми

- ❑ **AVP (Antiviral Toolkit Pro)** – Є. Касперский
- ❑ **DrWeb** – І. Данилов
- ❑ **Norton Antivirus, McAfee, NOD32**

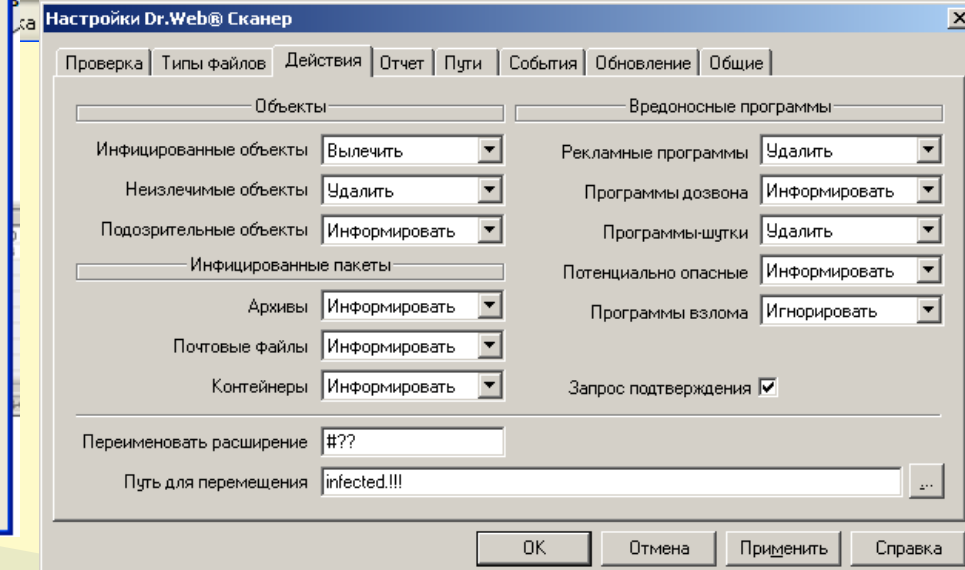
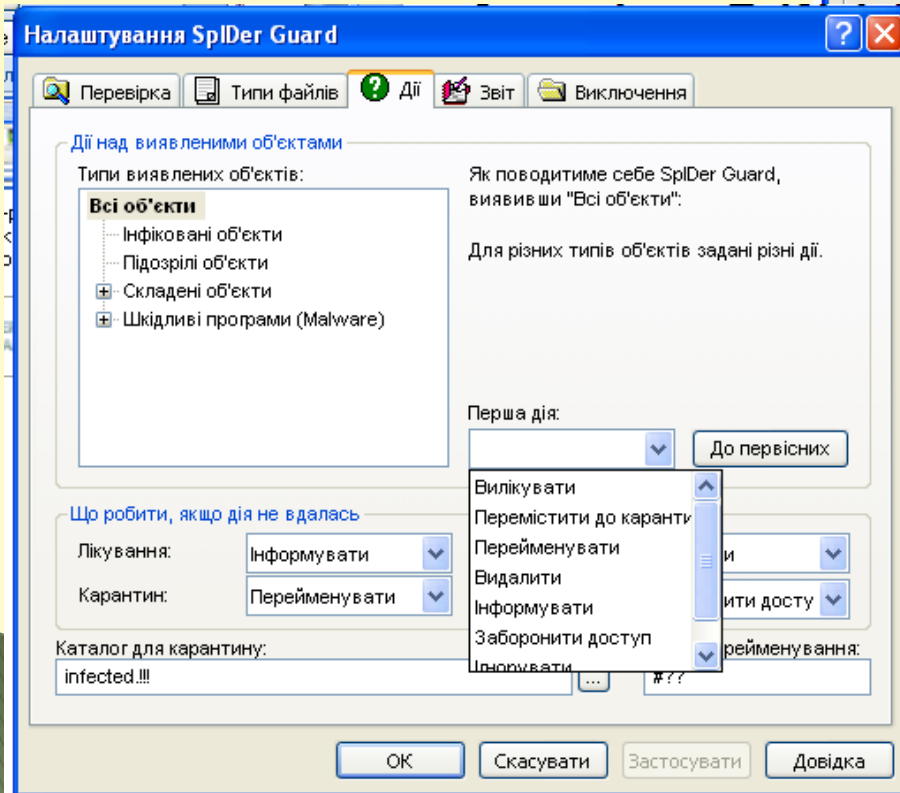
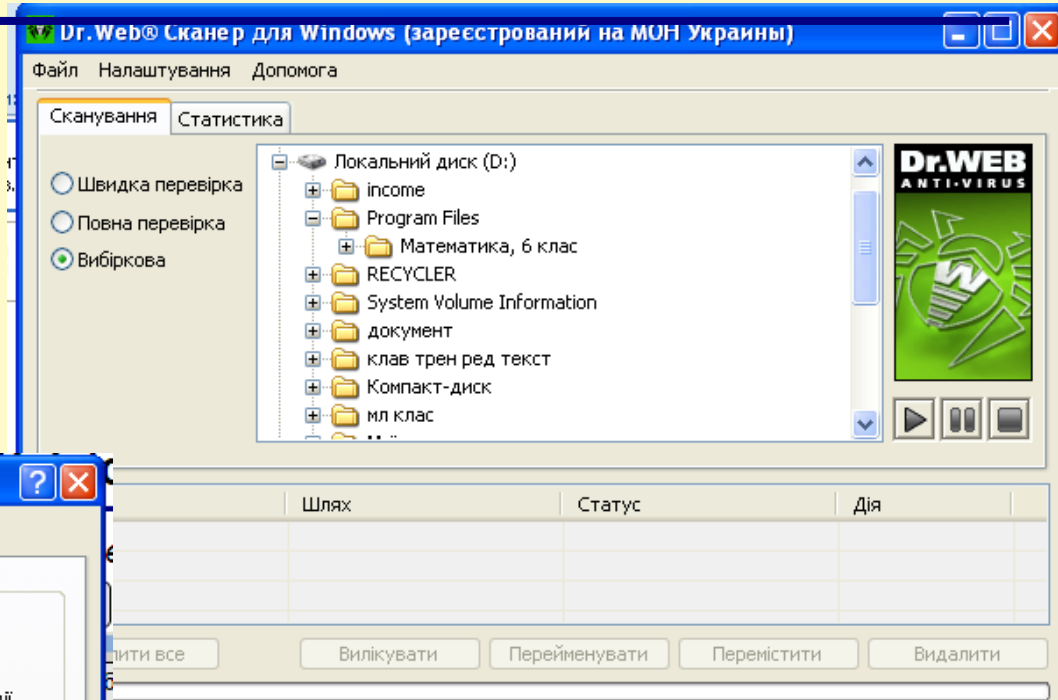
Типи антивірусів

- ❑ **лікарі (сканери)** – вміють знаходити і лікувати **відомі** їм віруси в пам'яті і на диску (використовують бази даних)
- ❑ **монітори** – перехоплюють дії, характерні для вірусів і блокують їх
  - форматування диска
  - прямий запис на диск
  - заміна системних файлів
  - ...
- ✚ 1) блокують вірус в момент зараження
- 2) можуть боротися з невідомими вірусами
  - 1) сповільнюють роботу комп'ютера
  - 2) у випадку помилки ОС можуть вийти із строю

Антивірус DrWeb (сканер)

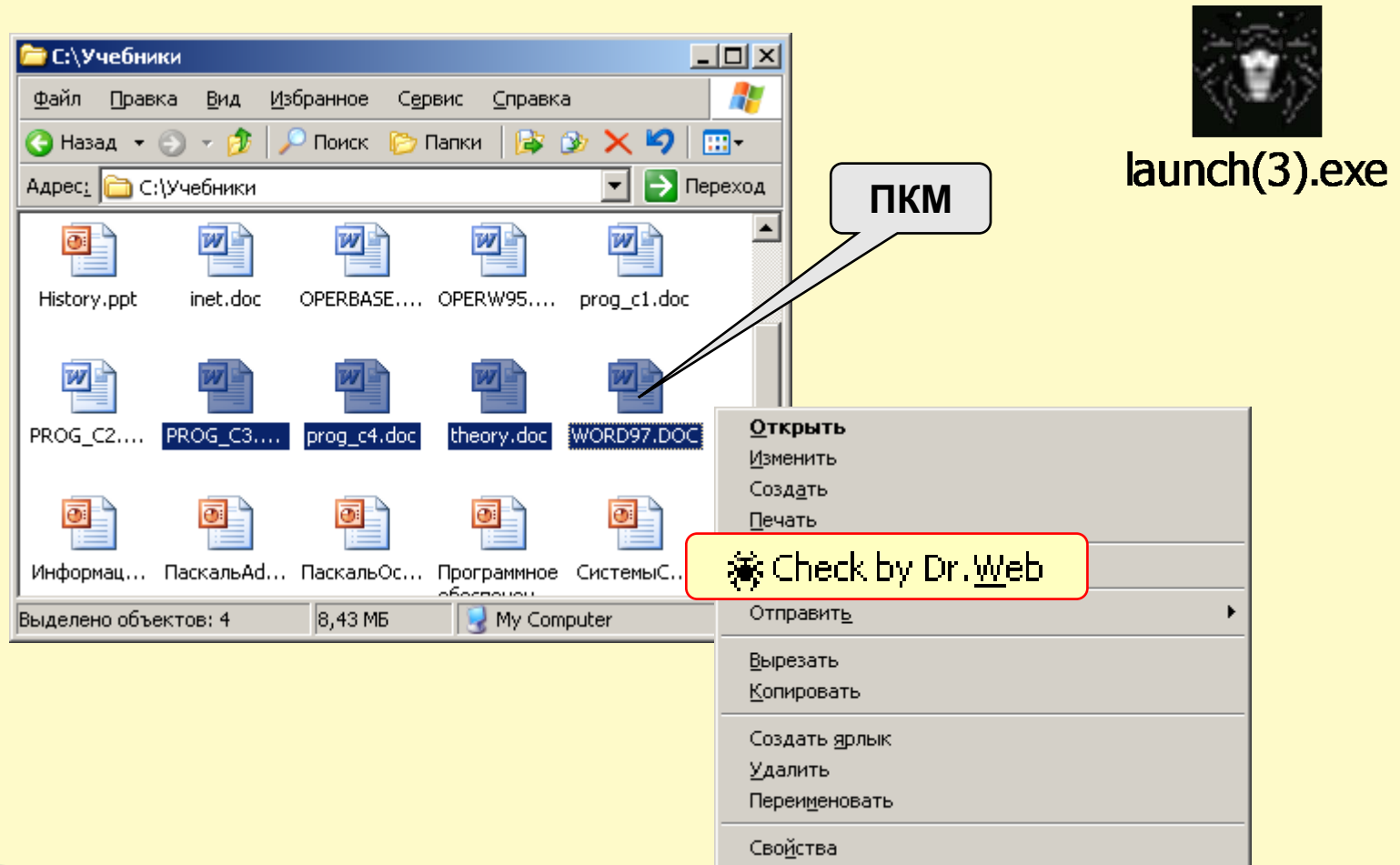
Завантаження:

Пуск – Сканер DrWeb

Антивірус *DrWeb*

Провідник: завантаження *DrWeb* через контекстне меню

ПКМ

launch(3).exe

Открыть
Изменить
Создать
Печать
Check by Dr.Web
Отправить
Вырезать
Копировать
Создать ярлык
Удалить
Переименовать
Свойства

Основні заходи щодо захисту від вірусів

□ оснастять свій комп'ютер однією із сучасних антивірусних програм: Doctor Web, Norton Antivirus, AVP

□ постійно оновляйте антивірусні бази

□ робіть архівні копії цінної для Вас інформації (гнучкі диски, CD)

СИСТЕМИ БЕЗОПАСНОСТИ

